

Р. Ю. Грицко, доктор наук з державного управління, доцент кафедри інфекційних хвороб Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Г. Б. Парубчак, аспірантка інституту державного управління Чорноморського національного університету імені Петра Могили

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ МАСОВОЇ ВАКЦИНАЦІЇ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Сьогодні констатуємо факт, що економіка різних країн світу все більше «відчуває» на собі майбутні хвилі пандемії, або інші епідемії, що викликані іншими збудниками, в умовах нехтування принципами профілактики низький рівень вакцинації суспільства є збитковим для економіки країни. Епідемія COVID-19 швидше за все, скоро закінчиться, проте наслідки будуть значними і відчутними. Згадаймо важливий урок нинішньої епідемії – суворе дотримання правил профілактики та вакцинації захищає не лише здоров'я суспільства, а й економіку. Існує два погляди на пандемію, одна пов'язана зі здоров'ям, інша – з рівнем економіки, на перший погляд погляд вони взаємовиключні.

Число щеплених, які опинилися в лікарні, заразившись COVID-19, менше, ніж число нещеплених, які теж потрапили до лікарні з цим діагнозом, ймовірність тяжких побічних ефектів після щеплення від коронавірусу становить 0,02 відсотка. При цьому, ризик зустрітися з важкими симптомами ковіду не маючи щеплення, набагато вищий: кожен десятий такий пацієнт страждає від тяжкого перебігу хвороби. Оскільки щеплення може сильно зменшити ризик зараження коронавірусом, воно надає захист від затяжного COVID-19, у тих же, хто не був вакцинований, вища ймовірність розвитку цього синдрому.

Однак, обмеження щодо скорочення кількості пацієнтів у перші місяці пандемії COVID-19, включаючи закриття багатьох компаній сильно послабили економіку країн світу. З іншого боку, введення «слабких» обмежень у пізні періоди пандемії, коли економіка вже сильно постраждала від неї часто не зменшувало кількість випадків у бажаному об'ємі. Тим часом альтернатива «або здоров'я громадян, або здорова економіка» очевидна, – це якраз навпаки, оскільки здорове суспільство забезпечує добре функціонуючу економіку, а добре функціонуюча економіка є важливою для захисту здоров'я суспільства.

У попередні роки більшість світових економік пережили значну рецесію, щодо економіки України, то, на жаль, вона є в переліку країн близьких до соціально-економічного краху, а як що і ні то значного занепаду економіки порівняно з іншими країнами. У 2021 році більшість заможних країн частково змогли досягти відновлення економіки завдяки поєднанню деяких факторів. Першим було запровадження значних і універсальних фіскальних пакетів у вигляді «антикризових щитів», як для окремих верств населення так і для економіки, від малого до великого бізнесу. Завдяки цьому підприємства не збанкрутували, а безробіття, яке зазвичай супроводжує кризи, не зросло, що дало змогу зберегти виробничий потенціал економіки і доходи населення.

На початок пандемії COVID-19 був доволі задовільний рівень державного боргу на кінець 2019 року, високий, але «нід-йомний» рівень витрат на його обслуговування та задовільні прогнози економічного зростання за даними МВФ, хоча інфляція вже тоді була високою. Сьогодні значно вищий рівень боргу, ще вища інфляція, а за оцінками економістів це буде продовжувати зростати. Ціна за кризу COVID-19 це підвищений рівень державного боргу, але це не призвело до катастрофічного збільшення рівня безробіття та хвилі банкрутств, ризик зростання інфляції підкреслювався з початку пандемії.

Ключові слова: масова вакцинація, державна політика, епідеміологічні загрози, соціально-економічні аспекти, реалізація, галузь охорони здоров'я.

R. Yu. Grycko, H. B. Parubchak. Social and economic aspects of the implementation of state policy in the health care system in the context of mass vaccination during the COVID-19 pandemic

Today, it looks like the economy is coping more and more with the possible downturns of a pandemic, or other epidemics calling out to other workers. In the minds of non-compliance with the principles of prevention, the low cost of vaccination is a bit too much for the economy of the country. The COVID-19 epidemic is bigger than everything, it will end soon, but the consequences will be significant and noticeable. Let's guess an important lesson of the current epidemic – suvoro dotrimanny rules of prevention and vaccination protect not only the health of society, but also the economy. First of all, look at the pandemic, one is tied to health, otherwise to the equal of the economy, at first glance, the stink is mutually exclusive.

The number of cleavages, which were splintered in the clinic, having become infected with COVID-19, is less, lower the number of non-splintered ones, which were taken to the librarian with a sim diagnosis, the severity of severe side effects after the splintering of the coronavirus becomes 0.02 per cent. In case of this, the risk is hindered by important symptoms of the covid, not easily splintered,

richly visible: the skin of the tenth such patient suffers from a severe illness. Splinters of splitting can greatly reduce the risk of infection with a coronavirus, it can protect against protracted COVID-19.

However, the replacement of a large number of patients in the first month of the COVID-19 pandemic, including the closing of rich companies, greatly weakened the economy. On the other hand, the introduction of “weak” borders during the pandemic period, if the economy had already suffered greatly, it often did not change the number of fluctuations in the began volume. Tim, the alternative “because the people are healthy, or the economy is healthy” is obvious, but not at all. A healthy economy ensures a well-functioning economy, and a well-functioning economy is important for the protection of a healthy economy.

In the past, most of the world's economies experienced a significant recession, although the economy of Ukraine, unfortunately, the country is close to the social and economic collapse, and as a result, the last significant recession of the economy was ruined by the last ones. In 2021, the largest number of foreign lands could often reach the renewal of the economy of the country on the basis of other factors. The first was the supply of significant and universal fiscal packages in the form of “anti-crisis shields”, both for the okremi versts of the population and for the economy, from small to large businesses. The founders of this business did not go bankrupt, but without work, as if it were a crisis, it did not grow, which made it possible to save the economic potential of the economy and the income of the population.

On the cob of the COVID-19 pandemic, the sovereign budget for the end of 2019 was satisfied with the high, high, but “high” riven on the yogo service and the satisfactory forecasts of the economic growth for IMF loans, although inflation was already high. Today is significantly higher riven borg, higher inflation, and for the estimates of the economy, you will continue to grow. The cost of the COVID-19 crisis was the rise of the sovereign borg, but it did not lead to a catastrophic increase in the level of unemployment and the wheezing of bankruptcies, the risk of growing inflation rose from the cob of the pandemic.

Key words: mass vaccination, state policy, epidemiological threats, social and economic aspects, implementation, health protection.

Постановка проблеми. Основними факторами, які негативно вплинуть на економіку у 2022 році можуть стати триваюча епідемія COVID-19 викликана новими штамами SARS-CoV-2, низький рівень вакцинації суспільства, висока інфляція, практично відсутність реального державного фінансування медицини [9]. Це означає, що до пандемії COVID-19 слід ставитися як до явища, в якому здоров'я громадян та економіка держави нерозривно пов'язані. Вакцини, безумовно, знижують ризик подальшої передачі вірусу від щепленого, але статистичні дані наочно демонструють, що якщо щеплена людина все ж таки інфікується, вона цілком може розносити інфекцію далі.

Вакциновані часто хворіють безсимптомно, але багато хто з них є рознощиками вірусу, небезпека полягає в тому, що навіть в організмі щеплених безсимптомних хворих вірус продовжує розмножуватися, а отже, може мутувати. Дослідження того, наскільки нові варіанти вірусу можуть становити небезпеку з точки зору ефективності вакцин, діагностичних тестів тощо, продовжуються. Якщо прищепна кампанія піде за планом, пандемія поступово сходитиме нанівець, поки COVID-19 не перетвориться на звичайну сезонну інфекцію поряд із застудою, грипом. Відсутність рішучих дій щодо сприяння вакцинації не тільки послаблює здоров'я суспільства, але й обтяжує систему охорони здоров'я і впливає на економіку.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Дослідження показують, що тепер ми маємо в своєму розпорядженні механізми, щоб допомогти боротися з пандемією COVID-19, не закриваючи економіку, це щеплення та правильне застосування маски, дистанція, дезінфекція. Про те, що суворе дотримання принципів профілактики позитивно впливає як на здоров'я, так і на економіку, свідчить приклад, що вакцини проти COVID-19 є найвивченішими вакцинами в історії хвороби, відмова від їх використання підвищує ризик зараження, важкості захворювання, ускладнень і навіть смерті.

Третє щеплення допомагає запобігти поширенню коронавірусної інфекції, кількість заражень влітку 2021 року знову зросла, хоча більшість населення вже була вакцинована, після чого в країні розпочалася кампанія бустерної вакцинації. Наразі рівень заражень знову знизився, незважаючи на те, що імунітет від «коронавірусу» через деякий час після щеплення слабшає, захист від тяжкого перебігу захворювання залишається стабільним. Крім того, небезпека опинитися в лікарні з тяжким перебігом хвороби або померти в 25 разів менше у тих, хто щеплений, лише у 0,37 відсотка можливих випадків при зараженні коронавірусом, незважаючи на щеплення, опинилися в лікарні з ковідом у тяжкій формі.

Метою статті є обґрунтування реалізації державної соціально-економічної політики реформ за умов пандемії COVID-19 на сучасному етапі в контексті проведення системної масової вакцинації.

Виклад основного матеріалу. Неєфективна діяльність органів державної влади може призвести до так званого «розблокування» інфляційних очікувань в економіці, це явище, при якому внаслідок зростання інфляції суспільство починає очікувати її подальшого зростання. У такій ситуації інфляція починає зростати «сама собою» – компанії піднімають ціни навіть без прямого тиску витрат, тому зрозуміло, чому сьогодні інфляція викликає такі сильні емоції та справедливі страхи в економістів і суспільства [8]. Державний борг зростає, і боротьба з інфляцією призведе до збільшення витрат на його обслуговування, грошово-кредитні органи, приймаючи рішення про рівень процентних ставок, стикаються зі складною дилемою, в якій кожен сценарій несе в собі ризики.

Це була відповідна реакція на кризу – спільну для всіх постраждалих економік відповідно до академічного консенсусу та рекомендованої міжнародними інституціями. Щодо України то у нас сектором послуг, меншим, ніж в інших країнах ЄС, в якому збитки найбільші за період дії обмежень. З іншої сторони послаблення з червня 2020 року профілактичних обмежень, які незначною мірою обмежували економічну діяльність, але, на жаль, не були ефективними для обмеження пандемії COVID-19. Це сприяло найвищій кількості захворюваності та смертності, так як нехтування принципів профілактики та низький рівень вакцинації населення свідчить про недостатній рівень обмежень, що в свою чергу призвело до чергової хвилі спалахів.

Дані масової вакцинації показують, що у людей, щеплених препаратом від Pfizer-BioNTech, вірусне навантаження, тобто концентрація вірусу в крові у разі зараження у чотири з половиною рази нижче, ніж у не вакцинованих. А дослідження, проведене англійською службою охорони здоров'я Public Health England, дійшло висновку, що люди, які отримали хоча б одну дозу вакцини (Pfizer або AstraZeneca), заражають своїх домочадців удвічі рідше. Дуже схожі результати дала й інша аналогічна робота, тому загалом ситуація, за словами експертів, виглядає досить оптимістично.

З одного боку, недостатня реакція означає ризик збереження інфляції на високому рівні, з іншого боку, занадто сильна реакція збільшує ризик економічного уповільнення. Через штаб «Омікрон» та низький рівень вакцинації суспільства економіка опинилася у надзвичайно ризикованій ситуації. Необхідно інвестувати в освіту та науку і підготовку з ефективною боротьби з наступними хвилями пандемії COVID-19 та іншими епідеміями, з якими ми неминуче будемо мати справу у майбутньому.

У міру того як у світі зростає кількість людей, щеплених від COVID-19, все частіше можна почути розмови про швидку перемогу над епідемією, відкриття кордонів, відновлення транспортних зв'язків і загалом про повернення до звичного життя, яким ми його знали до пандемії. Проте, навіть у багатих країнах, де вакцинація пройшла «повним ходом», ВООЗ радить поки що не лише не знімати маски, а й не поспішати зі скасуванням інших обмежувальних заходів [2]. Постійна невизначеність навколо пандемії несе в собі низку ризиків, які впливають на економіку.

В першу чергу, це загроза здоров'ю та життю громадян, тобто ризик прямого зараження та захворювання, а також непряма відмова чи затримка медичних послуг через навантаження на систему охорони здоров'я пацієнтами, які страждають на COVID-19. Неконтрольована епідемія також вимагає економічних і фінансових рішень з ризиком слабких обмежень або карантину, що підвищує рівень невизначеності та ускладнює планування, це призводить до зниження інвестицій у сектор підприємств. Обмеження несуть ризик безробіття та банкрутства в ситуації, коли отримати державну допомогу буде все складніше, ніж на початку пандемії, а інфляція, з іншого боку, ускладнює планування сімейних бюджетів.

Зазначені явища поєднуються з кризою довіри до державних інституцій та помилками осіб, які приймають рішення у спілкуванні із суспільством. Невідомо, як уряд планує протидіяти появою нової пандемії, або як монетарна влада планує протидіяти інфляції. На відміну від 2020 року, тепер існує ефективний механізм, який дозволяє значно знизити ризики, описані вище, – це вакцинація. Формування імунітету на індивідуальному рівні дозволить не лише уникнути серйозних наслідків для здоров'я від COVID-19, а й безпечно працювати, навчатися та займатися громадською діяльністю.

З іншого боку, підвищення стійкості в масштабах суспільства дозволить безпечно планувати, інвестувати, а тим, хто має владу, проводити передбачувану економічну та монетарну політику. Забезпечення імунітету до зараження вірусом SARS-CoV-2 дозволить економіці динамічно відновитися, нехтування цією вимогою може призвести до повторення пандемії COVID-19 та обмежень, що негативно вплине на економіку [4]. Якщо ми не будемо вакцинуватися, нинішня четверта хвиля пандемії COVID-19 може бути не останньою з такими серйозними наслідками для здоров'я та економіки.

Важливим є запровадження реальних стимулів та реалізувати надійну програму збільшення поширеності вакцинації проти COVID-19, припинення соціального конфлікту, поглиблення співпраці в усіх напрямках з дружніми країнами, пришвидшення реформ, співпраці з профспілками та спілками роботодавців, щоб запровадити ефективний захист співробітників і клієнтів від зараження COVID-19. Потрібно запровадити НБУ надійну програму із зменшення інфляції в короткостроковій та довгостроковій перспективах. Важливо сформувані дієву програму реформи зміцнення системи охорони здоров'я і «перестати піаритися» на цій проблемі.

На цей ризик також вказують міжнародні установи, такі як Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку [10]. Також відбувається зниження рівня інвестицій у працівників, фізичний капітал та нові технології в компаніях, які протягом останніх двох років були змушені повністю зосередитися на виживанні під час пандемії COVID-19. Дуже цінною ініціативою в цій ситуації є спільна програма економічної реконструкції Європейського Союзу (Next Generation EU) [12]. Він має полягати у наданні коштів на відновлення європейських економік після пандемії COVID-19, тому Україні потрібно активно наполягати на отриманні цих коштів. Тим паче, що ці кошти надаються у вигляді безповоротних грантів або позик з низькими відсотками [13].

Висновки із досліджуваного матеріалу і перспективи подальших розвідок в цьому напрямі. Наразі не вистачає мотивації та реальних стимулів для масової вакцинації, більше того, відсутність вакцинації жодним чином не обмежує соціальне життя в нашій країні, на відміну від більшості країн Західної Європи. Вже повідомлялося про довгострокові наслідки COVID-19 для здоров'я, пандемія COVID-19, навіть коли вона вщухає, може залишити довгострокові негативні наслідки для економіки. Це довгострокове погіршення здоров'я населення через несвоєчасну діагностику та обмежене лікування інших захворювань, ніж COVID-19, через навантаження на систему охорони здоров'я під час пандемії та в результаті шкоди для психічного здоров'я.

Європейська програма вакцинації має низку переваг, зокрема, це передача в економіку коштів, які неможливо було отримати за таку низьку вартість. З іншого боку, це цільові заходи, які відповідно до керівних принципів ЄС які мають бути інвестовані в цифрову трансформацію. Необхідно продовжувати боротися з поширенням вірусу всіма можливими способами, особливо коли більшість оточуючих щеплення не мають. До останнього часу не було впевненості в тому, що повністю вакциновані люди можуть не тільки хворіти самі, а й бути рознощиками інфекції. Скоріше за все, коли країни з високим відсотком вакцинованих повертаються на шлях швидкого відновлення економіки, тоді як країни з низьким відсотком будуть зростати набагато повільнішими темпами.

Список використаних джерел:

1. Вовк С.М. Системні трансформації охорони здоров'я: монографія. Кривий Ріг: ДДУУ: Вид. Р.А. Козлов, 2017. 315 с.
2. Гойда Н.Г., Курділь Н.В., Вороненко В.В. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в охороні здоров'я України. *Запорізький медичний журнал*. 2013. № 5 (80). С. 104-108.
3. Григорович В.Р. Удосконалення управлінських механізмів державної підтримки системи охорони здоров'я в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=93> (дата звернення: 15.02.2022).
4. Державна політика у сфері охорони здоров'я: кол. моногр.: у 2 ч. / заг. ред. проф. М.М. Білинської, проф. Я.Ф. Радиша. Київ: НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.
5. Державне управління реформуванням системи охорони здоров'я в Україні: навч.-наук. вид. / заг. ред. М.М. Білинської. Київ-Львів: НАДУ, 2012. 240 с.
6. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 411 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/deyaki-pitannya-elektronnoyi-sistemi-okhoronizdorovya> (дата звернення: 15.02.2022).
7. Здоров'є-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття. Всемирная организация здравоохранения. Европейское региональное бюро. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/215432/ (дата звернення: 15.01.2022).
8. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Україна. Здоров'я нації*. 2015. № 3. С. 67-86.
9. Лобас В.М., Шутов М.М., Вовк С.М. Методологія реформування систем охорони здоров'я, за кластерними підходами. *Україна. Здоров'я нації*. 2013. № 2 (26). С. 84-88.
10. Мартякова О.В., Трикоз І.В. Перспективи модернізації охорони здоров'я. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 4 (32). С. 23-30.
11. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років / Міністерство охорони здоров'я України. URL: <moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf> (дата звернення: 13.02.2022).
12. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-19 / Верховна Рада країни. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> (дата звернення: 03.02.2022).
13. Фещенко Н.М. Галузь охорони здоров'я: проблеми та перспективи фінансового забезпечення. *Держава та регіони*. 2010. № 3. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2559/1/Derzhava%20ta%20regioni_2010_6_155-161.pdf (дата звернення: 12.01.2022).

References:

1. Vovk S.M. (2017), *Systemni transformatsii okhorony zdorov'ia* [Systemic healthcare transformations], Monograph, Press R.A. Kozlov, Kryvyj Rih, 315 p. [Ukraine]
2. Hojda N.H., Kurdil' N.V. and Voronenko V.V. (2013), "Normatyvno-pravove zabezpechennia derzhavno-pryvatnoho partnerstva v okhoroni zdorov'ia Ukrainy" ["Regulatory and legal support of public-private partnership in health care of Ukraine"], *Zaporiz'kyj medychnyj zhurnal* [Medical journal of Zaporozhye], vol. 5 (80), pp. 104-108 [Ukraine]
3. Hryhorovych V.R. (2010), "Udoskonalennia upravlins'kykh mekhanizmiv derzhavnoi pidtrymky systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini" ["Improving the management mechanisms of state support of the health care system in Ukraine"],

Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok [Public administration: improvement and development], vol. 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=93> [Ukraine]

4. Edited by Bilyns'koi M.M. and Radysha Ya.F. (2013), *Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorov'ia* [State policy in the field of health care], Col. monograph, Press NADU, Kyiv, Ch. 1, 396 p. [Ukraine]

5. Edited by Bilyns'koi M.M. (2012), *Derzhavne upravlinnia reformuvanniam systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini* [Public administration of health care reform in Ukraine], educational and scientific publication, Press NADU, Kyiv-L'viv, 240 p. [Ukraine]

6. KМУ (2018), *Deiaki pytannia elektronnoi systemy okhorony zdorov'ia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* [Some issues of the electronic health care system], the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 25, 2018 No 411. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-elektronnoi-sistemi-okhoronizdorovya> [Ukraine]

7. Vsemirnaja organizacija zdavoohranenija. Evropejskoe regional'noe bjuro (2020), "*Zdorov'e-2020: osnovy evropejskoj politiki i strategija dlja XXI veka*" ["Health 2020: a European policy framework and strategy for the 21st century"]. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/215432/ [Russ.]

8. Lekhan V.M., Slabkyj H.O. and Shevchenko M.V. (2015), "*Analiz rezul'tativ reformuvannia systemy okhorony zdorov'ia v pilotnykh rehionakh: pozytyvni naslidky, problemy ta mozhyvi shliakhy ikh vyrishennia*" ["Analysis of the results of health care reform in the pilot regions: positive consequences, problems and possible solutions"], journal *Ukraina. Zdorov'ia natsii* [Ukraine. The health of the nation], No 3. pp. 67-86 [Ukraine]

9. Lobas V.M., Shutov M.M. and Vovk S.M. (2013), "*Metodolohiia reformuvannia system okhorony zdorov'ia, za klasternymy pidkhodamy*" ["Methodology of reforming health care systems, according to cluster approaches"], journal *Ukraina. Zdorov'ia natsii* [Ukraine. The health of the nation], No 2 (26), pp. 84-88 [Ukraine]

10. Martiakova O.V. and Trykoz I.V. (2015), "*Perspektyvy modernizatsii okhorony zdorov'ia*" ["Prospects for health care modernization"], *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu* [Bulletin of Berdyansk University of Management and Business], No 4 (32), pp. 23-30 [Ukraine]

11. Ministry of Health of Ukraine (2014), *Natsional'na stratehiia reformuvannia systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini na period 2015-2020 rokiv* [National strategy for reforming the health care system in Ukraine for the period 2015-2020], official site. URL: moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf [Ukraine]

12. VRU, Law of Ukraine (2017), *Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleння* [On state financial guarantees of medical care] dated October 19, 2017 No 2168-19. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> [Ukraine]

13. Feschenko N.M. (2010), "*Haluz' okhorony zdorov'ia: problemy ta perspektyvy finansovoho zabezpechennia*" ["Problems and Prospects for Financial Security"], journal *Derzhava ta rehiony* [State and regions], No 3. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2559/1/Derzhava%20ta%20regioni_2010_6_155-161.pdf [Ukraine]